

manželce platiti příspěvek na výživu, jenž se mu zdál býti přiměřeným jednak vzhledem k jeho tehdejšímu příjmu, jednak vzhledem k tomu, že mu na dohlednou dobu odpadla povinnost platiti tehdy na její pohledávku. Poněvadž však příspěvek ten je ve smíru označen ne jako úrok z kapitálu, nýbrž jako příspěvek na výživu, — byť i ne jako přiměřený příspěvek na zabezpečení výživy — dlužno za to míti, že výše vyživovacích příspěvků, tehdy stanovená, měla platiti rebus sic stantibus a to dle obou stran trvale, leč, že by se změnily podstatně všeobecné poměry vyživovací, za kterých byla stanovena. Poměry ty však, jak je všeobecně známo, se od roku 1904 změnily měrou nepředvídanou, a velice podstatnou. Uznal-li tedy odvolací soud za nutné a odůvodněné, by vyživovací příspěvek žalovaného byl vyměřen penízem vyšším, jest náhled ten změnou poměrů plně odůvodněn. Odvolací soud správně zjistil též poměr mezi potřebami žalobkyně a příjmy žalovaného, ustanoviv výživné měsíčně 300 K. Tato částka vystihuje správně, že žalovaný jako živitel žalobkyně potřebuje na zvýšení drahotných poměrů pro sebe větší částku, by si udržel svou výdělkovou schopnost, kdežto pro žalobkyni jest potřebí menší částky, ježto jde jen o uspokojení její výživy. Že by však částka 300 Kč převyšovala potřeby žalobkyně, nelze vzhledem na změněné drahotní poměry důvodně tvrditi. Za tohoto stavu věci jsou bezpodstatny námitky žalovaného, že částka 300 K jest nepoměrná k jeho příjmu 1000 Kč měsíčně, dále, že při zvýšení dlužno vzíti zřetel též k zavinění žalující strany na rozvodu manželství a konečně ke značné úhrnné částce mezitím již dospělých vyživovacích příspěvků. Odvolací soud zjistil, že žalovaný má 1200 Kč měsíčně mimo volný byt, a tento celkový příjem dlužno položit za základ rozhodování o měsíčním výživném pro žalobkyni, které — jak řečeno — částkou 300 Kč správně vyjádřilo poměr k příjmu žalovaného. Druhé dvě námitky nemohou přijíti vůbec v úvahu, poněvadž nejde zde o zákonnou povinnost žalovaného k výživě žalující manželky, nýbrž o zvýšení výživného, smírem stanoveného, a jest též naprosto lhostejno, do jaké výše dospěly dosavadní zažalované a prisouzené částky měsíčního výživného. Při tom nelze pominouti zavinění žalovaného, který zajisté mohl snížit tento celkový peníz na částku podle jeho mínění přiměřenou, kdyby byl své povinnosti vůči manželce řádně dostál. Dovolací důvod nesprávného právního posouzení není tedy opodstatněn.

Čís. 1745.

Zákon ze dne 18. března 1921, čís. 130 sb. z. a n., kterým se upravují zaopatřovací požitky bývalých zaměstnanců na velkém majetku pozemkovém.

Zaměstnavatele, jenž v době, kdy zákon nabyl účinnosti, byl povinen, oprávněnému pensí platiti, postihuje celé břímě zvýšené pense bez ohledu na to, po jakou dobu byl zaměstnanec u něho ve službách. Bylo-li více zaměstnavatelů v oné době povinno pensí platiti, postihuje je zvýšek poměrně.

(Rozh. ze dne 28. června 1922, Rv I 692/22.)

Žalobce byl ve službách žalovaného majitele velkostatku jako vrchní správce od roku 1891 do roku 1913, kdy byl dán do výslužby s roční pensí 2000 K. Již před tím byl po 27 let úředníkem na panstvích jiných majitelů, od nichž ve výslužbě nepožíval žádných platů. Na základě zákona ze dne 18. března 1921, čís. 130 sb. z. a n. domáhal se doplatku výslužného od 1. ledna 1921. Procesní soud první stolice žalobě vyhověl. Důvody: Žalobce byl zaměstnán na velkém pozemkovém majetku v území republiky Československé více než 40 let a přísluší mu jako vrchnímu správci zaopatřovací požitky dle skupiny X. příl. zák. ročních 12.000 Kč. Z ustanovení § 11 shora cit. zák. a § 4 prov. nař. je zřejmo, že zaměstnanci započítají jest do výslužby všechnu dobu, strávenou ve službě na velkém pozemkovém majetku bez ohledu na to, byli-li ve službách jednoho či více zaměstnavatelů. Odvolávací soud v tom směru na odstavec třetí § 3 prov. nař. ze dne 13. května 1921, čís. 180 sb. z. a n., není tu na místě, neboť ustanovení to je v těsném spojení s předcházejícím odstavcem druhým, jednajícím o službě, ztrávené na zemědělských nebo lesních podnicích v cizině; v takovýchto případech má zaměstnanec nárok na započtení tehdy, když jeho zaměstnavatel v té době měl velký pozemkový majetek též v území republiky Československé a zaměstnanec vstoupil do neaktivního poměru před 6. květnem 1921 ze služby na tomto majetku pokud se týče ze služby ústřední správy majetku, konané v cizině na území bývalé říše rakousko-uherské. Přestoupil-li však zaměstnanec ze služby, na velkém pozemkovém majetku v cizině ztrávené, do služeb zaměstnavatele v tuzemsku, nemá nároku na započtení služby, ztrávené v cizině, a na ten případ právě vztahuje se zmíněný odstavec třetí. Žalobce požaduje na žalované straně placení zaopatřovacích požitků dle skupiny X. příl. zák., ačkoli byl u ní ve službě jen 22 léta a to právem, jelikož žalobce od dřívějších svých zaměstnavatelů žádného platu nepožíval a v takovém případě dle § 11 (1) zák. ze dne 18. března 1921 čís. 130 sb. z. a n. povinen jest plniti požitky poslední zaměstnavatel a to celé, neboť k poměrnému plnění byl by povinen jen tehdy, kdyby zaměstnanec od dřívějších zaměstnavatelů nějakých zaopatřovacích požitků požíval. Odvolací soud rozsudek potvrdil. Důvody: Výtky žalovaného, že první soud posoudil věc po stránce právní nesprávně proto, že nedbal rozporu mezi tvrzením žalobním, že žalobce byl na velkostatku žalovaného (jeho otce) zaměstnán 22 let, a obsahem dopisů žalobcových ze dne 21. června 1913 a 20. září 1913, v nichž mluví o 20leté službě, jest bezvýznamna, když zjištěno jest, že žalobce sloužil na různých panstvích v Čechách již od roku 1864 nepřetržitě až do doby, kdy vstoupil do služeb žalovaného, a tedy celkem až do roku 1913, kdy vstoupil do výslužby, měl služby na velkém majetku pozemkovém 49 let, následkem čehož rozdíl 2 let, jakož i doba, po kterou byl žalobce osobním sekretářem, jest naprosto bezvýznamnou, když i bez ní žalobce překročil 40letou službu, stanovenou dle § 3 zák. ze dne 18. března 1921 čís. 130 sb. z. a n. jako základ celých zaopatřovacích požitků, v tomto zákoně stanovených. Zjištěno, že žalobce po dovršení této celkové služby vstoupil u žalovaného do výslužby a tohoto stihá dle § 11 cit. zák. povinnost platiti žalobci požitky zaopatřovací, v tomto zákoně uvedené. Ničeho na tom nemění, že žalobce u žalovaného nesloužil celých 40 let, neboť § 3 cit. zák., který vydán byl v zájmu za-

měšťanů na velkém majetku pozemkovém bez obmezení, stanoví, že přísluší zaměstnancům v § 1 cit. zák. jmenovaným zaopatřovací požitky po 40leté službě, aniž by při tom rozlišoval, zda tato služba byla konána u jednoho či více majitelů velkého majetku pozemkového. Dlužno proto při zjišťování doby služební toho kterého zaměstnance na velkém majetku pozemkovém bráti zřetel k době, kterou ztrávil na jiném velkém majetku pozemkovém v republice Československé a veškeré tyto doby čítati do 40letí, stanoveného § 3 cit. zák. Že tomu tak, zřejmě z § 11 (2) cit. zák., dle něhož, když zaměstnanec požívá zaopatřovacích požitků od několika zaměstnavatelů, každý z nich povinnen jest přispěti na požitky, tímto zákonem stanovené, v poměru výše požitků, dosud jím vyplácených. Není-li tohoto případu, stíhá dle § 11 (1) cit. zákona povinnost, platiti zaopatřovací požitky, toho majitele velkého majetku pozemkového, u něhož počala neb počítí má výplata zaopatřovacích požitků. Tak tomu jest i v tomto případě. Žalobce má celkem více než 40 let služby na velkém majetku pozemkovém v Čechách, od dřívějších svých zaměstnavatelů mimo žalovaného neběře zaopatřovacích požitků a proto stíhá, jak správně uznal prvý soud, žalovaného povinnost platiti žalobci jako svému bývalému vrchnímu správci požitky zaopatřovací dle skupiny 10 přílohy citovaného zákona. Náhled žalovaného, že by žalobci služba, u jiných zaměstnavatelů ztrávená, započítána býti mohla jen tehdy, kdyby se žalovaný byl zavázal, tuto službu mu do pense započítati, nemá opory v čl. I. k § 3 (3) nařízení vlády republiky Československé ze dne 13. května 1921, čís. 189 sb. z. a n., jak již správně dolíčil prvý soud a odkazuje se proto v tomto směru na příslušné jeho důvody.

N e j v ý š š í s o u d nevyhověl dovolání.

Důvody:

Neprávem dovolává se žalovaný zásady, že pense jest částkou mzdy, kterou zaměstnavatel zadržel z doby konaných služeb pro dobu nezpůsobilosti k službě, a že tedy povinnost zaměstnavatele vztahovati se může zásadně jen na léta, která zaměstnanec ztrávil v jeho službách, takže v tomto případě žalobcovy požitky proti němu vyměřiti by bylo pouze podle poměru doby, kterou odsloužil u něho (20, 21 nebo 22 let), a že nelze započítávati i léta, ztrávené ve službě cizí. Neboť zákonodárce může přenést se přes všechny ustálené zásady, byť se zdály sebe přirozenější a byly sebe více vžité, a když to učiní, nezbyvá než uposlechnouti jeho předpisu a uvědomiti si důvody, proč to učinil, protože důvody ty (ratio legis) mají důležitou úlohu při výkladu zákona o jeho smyslu a dosahu. Takové proti zásadám právním ustanovené právo jest právem výjimečným. V dané otázce zákonodárce skutečně přenesl se z důvodů sociální slušnosti, tudíž vyššího hlediska přes uvedenou zásadu právní a stvořil právo výjimečné: chce, aby zaměstnavatel, k placení pouze povinný, platil celou zákonem ustanovenou zvýšenou pensí bez ohledu na to, jakou dobu pensista ztrávil ve službách jeho a jakou ve službách cizích, připočítává mu tedy i léta, ztrávená ve službách cizích, aniž by přidržoval k poměrnému příspěvku tyto dřívější zaměstnavatele jiné, pakliže nejsou i oni k placení pense povinni. Jest ovšem pravda, že zákon, ukládaje celobřímě pense zvýšené zaměstnavateli, k placení pense posavadní

povinnému, pokud se týče je-li jich více, všem zaměstnavatelům k tomu povinným, neučinil to výslovně, jak dovolatel praví, avšak učinil to mlčky, to však tak zřetelně, že to žádné pochybnosti nepřipouští. Zásada vykládací, daná v § 863 obč. zák. pro smlouvy, platí pro každý projev vůle, tedy i pro projev vůle zákonodárcovy, neboť i tato může býti vyjádřena též jen mlčky, konkludentními předpisy, kde potom mluvíme o právu latentním neboli skrytém. A zde jest to latentní právo zjevné. Jde o zákon ze dne 18. března 1921, čís. 130 sb. z. a n. Důvodové zprávy uvádějí, že zákonem tímto mají býti z a b e z p e č e n y existence pensionovaných zaměstnanců a k zabezpečení k tomu shledává zákon nutnými požitky ve výši, uvedené v tabulce, kterou připojil. Jaké bylo by to zabezpečení existence, kdyby povinný, jak dovolatel tomu chce, měl platiti jen část těchto zvýšených požitků, vypadající na dobu ve službě u něho ztrávenou, tedy po případě jen 40% anebo, je-li doba ta tak krátká, že žádného zvýšku s sebou dle zákona nenese, dokonce zhola nic? Dle § 4 činí totiž zaopatřovací požitky po desíti služebních letech 40% výměry, v tabulce uvedené, kdo tedy u zaměstnavatele, k pensí povinného, nesloužil 10 let, neměl by vůbec nároku na zvýšek, byť byl sloužil na velkostatech úhrnem plných 40 let neb i více, a dostával by i nadále pouze nepatrnou pensí posavadní, na př. žalobce dřívějších 2000 K ročně, která dle názoru zákonodárce — a také ve skutečnosti — ani k nejnuznější výživě nestačí. To by odporovalo základnímu účelu a zjevnému úmyslu zákona. Aby se jasně vidělo, jak to zákon myslí, dlužno v logickém pořádku uvéstí spadající sem předpisy jeho a vytknouti při každém jeho smysl. Zákon ustanovuje : a) v § 1, že se vztahuje na bývalé zaměstnance n a v e l k é m m a j e t k u p o z e m k o v é m (§ 2 zák. ze dne 16. dubna 1919, čís. 215 sb. z. a n.). »Na velkém majetku pozemkovém« tedy. Nikoli nepraví se: na zaměstnance u m a j i t e l e velkostatku, jenž pensí vyplácí nebo platiti povinen jest. Zákon tedy zřetelně abstrahuje nárok oprávněného pokud jde o jeho věcnou stránku, jeho rozsah, jeho výši, od osoby majitele, a klade důraz jen na druh služby, by totiž tato absolvována byla na majetku velkostatkovém, na latifundiích, bez ohledu na to, zda na latifundiích povinného či na cizí, a zdali nastalo střídání služby, zda oprávněný přestupoval z velkostatku na velkostatek, od majitele jednoho k majiteli druhého, a kolik jich vystřídal. Cituje také zákon záborový, jenž rovněž vychází z věcného pojmu velkostatku a od osoby majitele abstrahuje, ježto ta mu je vedlejší. b) V § 3 stanoví pak, že těmto zaměstnancům v § 1 j m e n o v a n ý m (uvedeným), přísluší po 40leté službě zaopatřovací požitky, uvedené v připojené tabulce. Z toho jde, že tato 40 letá služba mohla býti absolvována na kterémkoli velkostatku nebo na kterýchkoli velkostatech, nehledě k osobě majitele vůbec, a tedy také ne k tomu, zda ten který majitel k placení pense povinen jest či nic, to na nárok oprávněného nemá vlivu a nemůže mu činiti újmy, že se tedy doba na různých velkostatech strávená s č í t á. Z toho pak jde, že ani dočasné přerušení služby velkostatecké nevádí na př. když zaměstnanec byl přechodně bez místa, jen když velkostatecká služba jest jeho životním povoláním, totiž byla, když do výslužby šel. Nerušit to trvalost služebního poměru ve smyslu § 1 lit. b). Nevadí proto, že žalobce byl u žalovaného jeden rok pouze sekretářem. c) § 4 stanoví dále, že po 10 služebních letech činí zaopatřovací požitky 40 % požitků vyměřených dle § 3, tedy

dle tabulky, a dále, že se požitky tyto každým dalším rokem zvyšují o 2%, tedy po 30 letech o 60 %, takže po plných 40 letech nárok činí plných 100%, tedy plnou výměru dle tabulky. I tu platí totéž co ad b). I těchto 10 let, byla-li strávena na různých velkostatech, u různých majitelů, se sčítá, a to platí i o každém dalším roku. § 4 cituje § 3 a tento zase § 1, filiace vede tedy až k jeho základnímu pojmu. d) Nyní teprv zákon přistupuje k tomu, by určil osobu povinného, toho, kdo požitky platiti má. Činí to v § 11, jenž praví, že platiti požitky, v tomto zákoně uvedené, samozřejmě tedy požitky uvedené v § 3 a 4, shora ad b) a c) — neboť zde právě jsou vyměřeny — jest povinen zaměstnavatel, u něhož počala výplata za opatřovacích požitků rozumně posavadních, nezvýšených, příslušejících dle starého práva, před zákonem. Zákon tu tedy ukládá povinnost platiti zvýšek jen jednemu zaměstnavateli, totiž tomu, kdo v době, kdy zákon v činnost vstoupil, pensi oprávněnému platí, lépe řečeno platiti povinen jest, neboť samozřejmě, je-li povinen platiti, ale neplatí, nemůže ho to ze závazku vyzouvat. Na ostatní zaměstnavatele, kteří pensi starého práva neplatí t. j. platiti povinni nejsou, zákon nehledí a nepřidrží je k příspěvku. To je snad chyba, že bříme dle přirozeného práva jim náležející, přesunuje na toho jednoho, ale je tomu bezesporně tak, zákon výslovně jen toho jednoho jmenuje a přes ten striktní a exaktní předpis přenášeti se nelze. Ostatně jsou důvody, proč tak zákon činí, na snadě: zákon nechce věc komplikovati, myslí, že v celku se to mezi zaměstnavateli samo sebou vyrovná, peněvadž každý velkostatek více méně zaměstnance mění a každý bude mít takové, jež od něho bezpense vystoupili a na jiný přestoupili, i takové, kteří odjinud v jeho služby vstoupili a jež od vystoupení ze služby pensi opatřuje. Ale ten, kdo v době, kdy zákon v účinnost vstoupil, k placení pense povinen jest, musí platiti »požitky v tomto zákoně uvedené«, tedy požitky uvedené v § 3 po 40 leté službě velkostatkové kdekoli strávené plných 100%, při kratší službě pak kvotou v § 4 vytčenou, vždy tedy sám celé tak, jak dle zákona přísluší. Ovšem je-li těch, kdo pensi platí (platiti povinni jsou) více, platí důsledně i zvýšek všichni, ovšem poměrně (§ 1 (2), což jest úplně logické. Ale odpočítávati oprávněnému kvotu na ty, kteří na staré pensi neparticipují, nelze. S tím vším se srovnávají i ustanovení prováděcího nařízení ze dne 13. května 1921, čís. 189 sb. z. a n., z nichž zejména sem patří čl. I. k § 1 (1) a lit. a) a předposl. odst.

Čís. 1746.

Placení valuty při vývozu zboží do cizozemsku. Nařízením ze dne 30. ledna 1919, čís. 47 sb. z. a n. (ze dne 18. června 1918, čís. 223 ř. zák.), nebylo stanoveno, by již faktura zněla na cizozemskou měnu.

Odevzdání zboží spediteru, označenému kupitelem, v místě prodávatelově nečiní obchod ještě obchodem místním.

**Prohlédnutím zboží u prodávatele nepozbývá se práva výtek po do-
dání, leda že by v prohlédnutí bylo lze spatřovati schválení zboží.**

**I ve sporu samém má strana právo žádati, by proveden byl důkaz
znalci ve smyslu čl. 348 obch. zák.**

Kupitel může vytýkati vady zboží, třeba ho neprozkoumal.